

В. Ф. Коцаренко

Краматорськ

КРАМАТОРСЬК – місто обласного значення Донецької області. Краматор. міськраді підпорядк. с-ща Ашуркове та Василівська Пустош, села Привілля та Семенівка, смт [Біленьке](#), [Комишуваха](#), [Красноторка](#), [Малотаранівка](#), [Олександрівка](#), [Софіївка](#), [Шабельківка](#), [Ясна Поляна](#), [Ясногірка](#). Знаходиться на р. [Казенний Торець](#) (притока [Сіверського Дінця](#), бас. [Дону](#)), за 95 км від обл. центру. Площа 305 км². Насел. 181 025 осіб (2001, складає 91,4 % до 1989), переважно українці, проживають також росіяни, білоруси, вірмени та представники ще 73-х національностей. Вузол автомоб. доріг і залізниць. На пн.-зх. околиці виявлено каменоломні та майстерні з оброблення кременю доби неоліту. Побл. К. також досліджено курганне поховання доби бронзи. Заселення тер. сучас. К. почалося у 2-й пол. 18 ст. Ініціатива утворення поселень на річках Казенний Торець, 1-а та 2-а Біленькі, Бичок і Маячка належала переважно представникам старшини Ізюм. слобідського та Бахмут. кінного козацьких полків. Понад 200-літню історію мають смт Біленьке, Красноторка, Шабельківка, Ясногірка. Виникнення міста пов'язане з будівництвом Курсько-Харково-Азов. залізниці та спорудження на ній 1868 побл. Казенного Торця напівстанції К. Завдяки буд-ву Донец. кам'яновугіл. залізниці 1878 вона стала вантажно-пасажир. вузл. станцією. 1885 поряд з нею уведена в експлуатацію завод Е. Адельмана з виготовлення вапна й алебастру. 1896 збудовано мех. і ливар. завод нім. фірми «В. Фіцнер і К. Гампер», 1898 закладено доменну піч на заводі Краматор. металург. товариства (нині *Старокраматорський машинобудівний завод і [Краматорський металургійний завод](#)*). До 1917 К. входив до Білян. волості Ізюм. пов. Харків. губ. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1923–32 – райцентр. Від 1932 – місто обл. значення.

1929 у К. розпочато будівництво (1934 уведено в дію) *Новокраматорського машинобудівного заводу*. Від 20 жовтня 1941 до 6 лютого 1942 та від 27 лютого 1942 до 6 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. Діяло підпілля. 1897 мешкало бл. 12 тис., 1939 – 94,1 тис., 1959 – 115,4 тис., 1979 – 178,2 тис. осіб. 1971 К. нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора. Сучас. К. – один із центрів важкого машинобудування України. Працюють також [«Енергомашспецсталь»](#), [Краматорський завод важкого верстатобудування](#), заводи з виготовлення автоген., технол. і спец. устаткування, металоконструкцій, цементу. У К. – [Донбаська державна машинобудівна академія](#), приват. екон.-гуманітар. інститут,

Донбас. інститут техніки та менеджменту Міжнар. наук.-тех. університету, маш.-буд. коледж Донбас. маш.-буд. академії, технікум Донец. університету економіки і торгівлі, технол. технікум, вище профес. училище, вище профес.-буд. училище, торг.-кулінар. ліцей, 31 заг.-осв. школа, укр. г-зія, школа-інтернат, 34 дитсадки; Палаці культури «Будівельник», ім. Леніна та Новокраматор. маш.-буд. заводу, клуби «Зоря», «Надія», «Ювілейний», 3 школи мистецтв, художня школа, [Краматорська історія міста Музей](#), [Краматорський художній музей](#), центр. міська публ. бібліотека та її 14 філій, кінотеатр «Батьківщина»; 3 міських лікарні, дит. територ. мед. об'єдн., психіатр. лікарня, 2 стоматол. поліклініки, пологовий будинок, протитуберкульоз., наркол., онкол., шкірно-венерол. диспансери, СЕС, будинок дитини; відділ. 17-ти банків. Функціонують нар. аматор. колективи: театр книги «Еспада», фольклор. гурт «Курінець», ансамбль укр. пісні «Горицвіт», вокал. ансамбль «Мелодія». Друковані ЗМІ: [«Краматорская правда»](#), «Академия», «Вестник Краматорска», «Вестник НКМЗ», «Восточный проект», «КЕГИ-експрес», «Краматорские новости», «Новости Краматорска», «Общезитие», «Поиск», «Технополис», «Школьный вестник».

У місті засн. 11 громад. організацій нац.-культур. спрямування, зокрема товариства греків «Аристид», польс. і китай. культур. Діють 20 православ. реліг. громад, 32 – протестантських (5 – євангел. християн-баптистів, 5 – християн віри євангельської, 3 – свідків Єгови, 1 – адвентистів сьомого дня), 1 – РКЦ, 1 – юдеїв, 1 – буддистів. 2004 створ. регіон. ландшафт. парк «Краматорський», який охоплює заповідні зони «Біленька», «Білокузьминівка», «Комишуваха», «Пчолкінські скам'янілі дерева» (заг. пл. складає бл. 1740 га). Є 12 скверів. К. має давні спорт. традиції (перше товариство любителів спорту тут засн. 1912). Нині спорт. база міста – плавал. басейн, 2 стадіони, 126 спорт. майданчиків, 50 спортзалів, скеледром. На тер. міста встановлено 15 мемор. дощок і 58 пам'ятників. У сквері Героїв на брат. могилі воїнів-визволителів – пам'ятник «Батьківщина-Мати». Серед видат. уродженців – фахівець у галузі металургії, чл.-кор. НАНУ [В. Лакомський](#), металознавець, академік АН Білорус. РСР [В. Северденко](#), теплофізик, академік АН Білорусі [О. Мартиненко](#), гірн. інж.-механік [В. Білобров](#), фахівець у галузі машинознавства [В. Гапонов](#), фахівець у галузі оброблення металів [В. Єфимов](#), матеріалознавці [С. Затуловський](#), [О. Ушеров-Маршак](#), фахівець у галузі механіки [М. Зінов'єв](#), математики [В. Котляров](#), [О. Кушпель](#), фахівець у галузі електрозварювання [В. Петушков](#), хіміки [М. Степаненко](#), [В. Тимохін](#), економісти [І. Алдохін](#), [О. Єськов](#), [М. Карлін](#), [Ю. Макогон](#), [С. Науменкова](#), [В. Рокоча](#), лікарі [І. Абрамець](#) (фармаколог), [К. Баєв](#) (радіофізик), [І. Василенко](#) (патологоанатом), [М. Золотухін](#) (акушер-гінеколог), [М. Первак](#) (радіолог), [Т. Чабан](#) (терапевт), педагог [Н. Гавриш](#), філософ [М. Лепський](#); письменниця [Роксана](#) (справжнє – Оксана) [Гедеон](#), поет П. Єлагін, письменник, літературознавець [В. Оліфіренко](#), драматург, режисер [В. Тарасов](#); художники [А. Єременко](#), [М. Іванов](#), [М. Пархоменко](#); композитор, диригент, нар. арт. УРСР [П. Гайдамака](#), акторка, нар. арт. РРФСР [М. Булгакова](#), актор, засл. арт. України [О. Ганноченко](#), музикознавець [В. Самохвалов](#); церк. діяч УПЦ МП Іполит (О. Хілько); тренери [Л. Милокостова](#) (плавання), [В.](#)

Потапкін ([велоспорт](#)), спортсмени [О. Вакуленко](#) (греко-рим. боротьба), [Л. Гарагуля](#) (самбо), [О. Захарова](#) (скелелазіння), [О. Марковниченко](#) ([велоспорт](#)); Герої Рад. Союзу [М. Бобров](#), [Л. Гончаров](#), [А. Лук'янов](#), [В. Свірчевський](#). З містом пов'язані життя та діяльність Героїв України промисловців [Ю. Білоброва](#) і [Г. Скударя](#); держ. і політ. діячів [О. Ляшка](#), [В. Масола](#), [Р. Богатирьової](#); поета [М. Рибалка](#); актора, режисера, нар. арт. УРСР [Л. Бикова](#), співака, нар. арт. СРСР і України [Й. Кобзона](#); шахіста [Р. Пономарьова](#).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Златокрылец Н. М. Краматорск: Путеводитель. Д., 1984;
2. Волошина Н. Е., Зеленская Л. И., Клименко Л. В., Коцаренко В. Ф. Малоизвестные страницы истории города Краматорска. Краматорск, 1998;
3. Його ж. Краматорская быль. Краматорск, 2002;
4. Бабкин В. Краматорск, опаленный войной. Краматорск, 2003;
5. Гарин В. Б. Краматорск: город и люди. Краматорск, 2003.

Бібліографічний опис:

Краматорськ / В. Ф. Коцаренко// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-2749>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).